

ОДБРАНА СПЕЦИЈАЛНИ ПРИЛОГ 16

РЕФОРМА СИСТЕМА ВОЈНОГ ОБРАЗОВАЊА

СВЕСТ О ПОТРЕБАМА БУДУЋНОСТИ

“Школовање и усавршавање кадра за потребе оружаних снага у центру је пажње свих земаља и свих армија у свету. Стуб сваке војске (професионалне или полупрофесионалне) чини њен старешински састав. Изгубљени темпо у формирању тог састава тешко се надокнађује. Отуда се мора имати веома одређен, научностручно заснован систем организовања непрекидног образовања за потребе одбране у складу са потребама и могућностима државе. При томе, циљ је да се добије жељени профил професионалних војника, али и стицање диплома које би биле признате у грађанству. Због свега тога, систем војног школства формира се у складу са потребама МО и Војске, а истовремено, тако да буде усклађен са системом образовања у грађанству. Све то захтева нову програмску основу оспособљавања и нове облике рада, посебно са становишта захтева за стварање услова за интероперабилност наших јединица као важног предуслова ефикасног укључења у евроатлантске безбедносне интеграције.”

Са недавно одржане Конференције о реформи система војног образовања
ШИОМО – 2006, доскорашњи помоћник министра одбране за људске ресурсе др Зоран Јефтић

ДАЉИ РАЗВОЈ ВОЈНОГ ОБРАЗОВАЊА

ВИЗИЈОМ ДО ОДРЖИВОГ СИСТЕМА

Професионални кадар чини стуб сваке војске, била она професионална или полупрофесионална. Изгубљени темпо у формирању тог кадра тешко се надокнађује. Зато се мора имати веома одређена, на научностручним темељима заснована визија система организовања непрекидног образовања у систему одбране, усклађеног са потребама и могућностима државе.

Школовање и усавршавање кадра за потребе система одбране у центру је пажње свих земаља и армија у свету. Систем војног образовања заснован је и функционише по досадашњим моделима и принципима образовања у друштву. У складу са тим постоји и тренд сталног праћења и увођења новина и решења која су део тог система. Школовањем и усавршавањем у систему војног образовања треба да се обезбеди професионални кадар оних образовно-стручних профила који се не могу добити школовањем у грађанству.

Добијање таквих профила професионалних војника захтева радикалнију реформу система војног образовања, са иновираним програмском основом, уз увођење нових садржаја, облика и начина рада, фокусираних на достизању постављених стандарда интероперабилности кадра, као једног од основних предуслова ефикасног ангажовања појединца и јединица Војске у мултинационалном окружењу.

■ НЕПРЕКИДНО УСАВРШАВАЊЕ

У току је реформа свих нивоа школовања и усавршавања у оквиру система образовања Републике Србије, током које су назначена и основна опредељења значајна за нивое школовања који се реализују у војношколским установама или су од значаја за кадровску попуу Министарства одбране и Војске.

Анализом система војног образовања других земаља, пре свега чланица Програма ПзМ и НАТОа, уочава се општи тренд за успостављањем рационалнијег система школовања и усавршавања кадра за потребе система одбране. Системи су тежишно усклађени са материјалним могућностима земље и измењеном улогом матичних оружаних снага, сагласно стандардима и захтевима међународне заједнице, те променом међународне позиције матичне земље.

Иако и даље врло оперативан, актуелни систем војног образовања садржи низ недостатака који знатно умањују његову ефикасност и функционалност.

Постојећа законска и подзаконска регулатива у области школовања и усавршавања кадра за потребе система одбране пружа неопходан правни основ за функционисање система војног образовања чије високе војношколске установе, у пракси, ипак немају равноправни третман са осталим високошколским установама јединственог простора високог образовања Србије. Наиме, систем високог војног образовања недовољно је хармонизиран са системом високог образовања Републике (принципима, организацијом и начином реализације високог образовања...), односно са захтевима будуће Заједничке зоне европског високог образовања 2010. године.

У оквиру текуће реформе система одбране започета је и координирана структурна и програмска реформа система војног образовања, замишљена да прати опредељења *Стратејског прегледа одбране* и решења из научноистраживачког пројекта "Реформа система војног школства у МО и Војсци Србије".

Даљи развој система војног образовања мора да иде у сусрет обавезама и активностима Министарства одбране и Војске Србије пројектованим *Стратејским прегледом одбране*. Дефинисање могућих праваца његовог развоја мора се темељити на пројектованој визији и мисији.

■ ИНТЕГРАЛНИ ДЕО ОБРАЗОВНОГ ПРОСТОРА СРБИЈЕ

Визија система војног образовања у будућности је одржив систем образовања као интегрални део образовног и научног простора Србије, у коме се организује и реализује делатност образо-

вања кадра у областима образовно-научног поља војних и других наука од интереса за одбрану и другим областима од значаја за остваривање задатака Војске, МО и других субјеката одбране.

То је ефикасан и рационалан систем усклађен са стандардима и принципима образовања професионалног војног кадра земаља чланица Програма ПзМ односно НАТОа, а у мери у којој специфичности војног организовања дозвољавају и са стандардима и принципима Болоњског процеса.

У остваривању такве визије, неопходно је да се у блиској будућности изграде структуре и способности тако реформисаног система војног образовања које ће омогућити да се реализују његове мисије.

Достизање пројектоване визије система војног образовања и способности за реализацију његових мисија, као општег циља развоја, оствариће се реализацијом низа задатака: интегрисање система војног образовања у јединствени образовни и научни простор Републике Србије, редуковање система војног образовања сагласно пројектованим потребама Војске за рационалним и ефикасним образовањем кадра, оспособљавање кадра сагласно захтевима пројектованих мисија и задатака Војске, формирање регионалног центра за образовање кадра у области одбране, укључење жена на школовање у војношколским установама.

Програм развоја система војног образовања операционализује (конкретизује) текућу реформу система војног образовања сагласно обавезама и активностима МО и Војске које су пројектоване *Стратејским прегледом одбране*, дефинисањем и реализацијом низа сложених координираних активности којима се достижу постављени захтеви.

Реформа система војног образовања представља један од приоритета текуће реформе система одбране Републике Србије, те јој је неопходно обезбедити адекватну институционалну подршку, јер, у суштини, он нема алтернативу у процесу достизања захтеване оспособљености кадра за реализацију будућих мисија Војске. ■

Пуковник др Драгутин ЈОВАНОВИЋ,
начелник Управе за школство

РАДНИ СТО БРОЈ 3

ПРИЛАГОЂАВАЊЕ НОВОЈ СТВАРНОСТИ

Циљ Радног стола број 3, формираног у оквиру Групе за реформу Србија – НАТО је да допринесе изградњи савременог и рационалног војнообразовног система, који би обезбедио тражене профиле старешинског кадра, при томе био усклађен са системом образовања у грађанству и применио, у могућој мери, искуства из организовања савремених страних војнообразовних система

Крајем 2005. године, у склопу укупних настојања за укључење у евроатлантске интеграције, потврђено је опредељење за формирање Групе Србија и Црна Гора – НАТО за реформу система одбране (*Defense Reform Group – DRG*). Први састанак Групе је одржан 24. фебруара 2006. и том приликом је усвојен методолошки оквир за рад којим је установљен метод рада у оквиру радних столова, који се формирају по одређеним, кључним областима важним за реформу система одбране и приближавање евроатлантским интеграцијама.

Република Србија је од јуна 2006. године преузела, уместо државне заједнице Србија и Црна Гора, надлежности и задатке Групе. За релативно кратко време Група Србија – НАТО и њени радни столови учинили су много за побољшање међусобног разумевања и поверења и за суштинско унапређење више важних области којима се даје допринос реформи система одбране у целини.

■ МИСИЈЕ И ЗАДАЦИ

Радни сто за реформу система војног образовања, под називом Радни сто 3, формиран је на другом састанку Групе – 29. марта 2006. Оквир околности са којима се на самом почетку рада сусрео био је специфичан: било је потребно да се војнообразовни систем који се до тог времена препознавао као доста квалитетан, али релативно изолован и недовољно усклађен са савременим захтевима, пре свега темељито проанализира.

Како су биле виђене кључне одреднице стања?

После доношења *Закона о високом образовању Републике Србије* (август 2005), војнообразовни систем није више био компатибилан са образовним системом у друштву. Остали су и стари проблеми: систем није обезбеђивао довољно знања која се могу применити у цивилним структурама, и даље су дипломе добијене у војношколском систему биле непознатљиве на цивилном тржишту рада (што се посебно односи на официре и подофицире родова).

Нове мисије и задаци система одбране и Војске Србије доносе нове чиниоце у профилу професионалног војника: *нова вредносна оријентација* – профилисање преко вредности које су дефинисане вредносним системом на националном и глобалном нивоу; *нови приступ физиономији савременог рата* – преносење тежишта знања са фронталних на асиметрична и нелинеарна дејства; *нови приступ научнотехнолошким достигнућима* – развијање способности за употребу савремених борбених система у мрежноцентричном окружењу.

Све то захтевало је (и захтева) нову програмску основу наставе и нове облике рада, посебно са становишта захтева за стварање услова за интероперабилност наших јединица као важног предуслова ефикасног укључења у евроатлантске безбедносне интеграције.

Нови, а веома важан чинилац је, у складу са токовима реформе, битно смањена потреба за кадром. С друге стране, и у условима смањених потреба за кадром, отвара се питање пријема односно школовања жена за професионалну војну службу. Такође, значајан део проблема увек је питање рационалности у добијању потребног кадра.

Сагледавајући проблеме, утврђен је циљ рада Радног стола: да допринесе изградњи савременог и рационалног војнообразов-

ног система, који би обезбедио тражене профиле старешинског кадра, при томе био усклађен са системом образовања у грађанству и применио, у могућој мери, искуства из организовања савремених страних војнообразовних система.

■ ПРОЦЕСИ ИНТЕГРАЦИЈЕ

Важан ослонац у спроведеној анализи и накнадно предузетим корацима је да се реформа војнообразовног система, у оквиру Групе за реформу Србија – НАТО, реализије у складу са претходно израђеним пројектом (прихваћеним 21. марта 2006. на Колегијуму министра одбране), који је следио смернице и претпоставке које су претходно већ биле утврђене *Нацртом Стратејског прегледа одбране*.

Практично, сада се ради на више паралелних послова у оквиру започетих процеса реформе, а већи део се усмерава директно или индиректно преко Радног стола, његових подгрупа и чланова. За реализацију кључних активности формиране су подгрупе: за реформу високог образовања, за реформу Војне гимназије, за израду пројекта за укључење жена у школовање у војним школама и за израду пројекта за учење на даљину.

За све своје активности Радни сто је израдио нацрте пројекта.

У протеклом периоду тежиште рада Радног стола било је на реформи високог образовања. Уз пуну подршку и помоћ надлежних организацијских јединица Министарства одбране и Војне академије, учињено је неколико важних корака ка суштинском укључењу Војне академије у систем високог образовања Републике Србије – заједно са Министарством просвете и спорта израђен је предлог измене *Закона о високом образовању* на основу кога војне високошколске

ЗАКОН О ОБРАЗОВАЊУ У ОБЛАСТИ ОДБРАНЕ

КОРАК КА ИНТЕГРИСАЊУ

Интегрисање реформисаног система војног образовања у образовни и научни простор Републике Србије предуслов је за достизање реформом пројектоване визије Система војног образовања 2010. године: ефикасног и рационалног система, усклађеног са стандардима и принципима образовања војног кадра земаља чланица Програма Партнерство за мир, односно НАТО, али и са захтевима будуће Заједничке европске зоне високог образовања 2010. године.

Иако постојећа законска и подзаконска регулатива у области образовања кадра за потребе МО и Војске Србије пружа неопходан правни основ за делатност војног образовања, недовољна усаглашеност са системом високог образовања у грађанству, а тиме и са стандардима и принципима Бољњског процеса, неповољно утиче на кредибилитет самог система (проблем акре-

установе постају саставни део система републичког високог образовања, а са неколико факултета Београдског универзитета Војна академија остварује заједничке студијске програме.

С једне стране, то значи да је Београдски универзитет препознао и признао Војну академију као високошколска установу. С друге стране, студентима Војне академије омогућава се да стицањем заједничке дипломе са Факултетом безбедности, Факултетом организационих наука, Саобраћајним, Машинским, данас-сутра са Електротехничким и другим факултетима стекну стручну спрему која им, по завршетку професионалне војне службе, даје могућност за послења у цивилним структурама.

Студије се у Војној академији од ове школске године реализују по концепту Болонске декларације, као академске, у четворогодишњем трајању. Оно што је кључно – нови наставни планови и програми, уз све то, прилагођени су новој стварности и захтевима нових мисија и задатака Војске.

■ КОНЦЕПТ ВОЈНЕ ГИМНАЗИЈЕ

Знатан део активности Радног стола односи се на реформисање Војне гимназије. Смањене потребе за кадром постојећу структуру Војне гимназије чине недовољно рационалном. Већ је израђен нацрт елабората којим се предвиђа њено укључење у систем средњег образовања Републике Србије, а вишак смештајних капацитета и инфраструктуру користило би Министарство просвете и спорта. Новим концептом, који би се примењивао од школске 2007/08. године, био би дат рационалан одговор на више захтева – поуздан извор квалитетног кадра за попуњу Војне академије, укључење Војне гимназије у систем средњошколског

дитације војношколских установа, али и јавних исправа, односно компетенција, назива и звања која се у тим установама стичу).

Предуслов за успешно интегрисање у републички образовни и научни простор јесте усаглашавање стандарда, принципа организовања и делатности војног образовања са *Законом о високом образовању* (али и *Законом о основама образовања и васпитања*) посредством његове амандманске допуне или доношењем посебног *Закона о војном образовању* (или обоје: специфичности области одбране, односно безбедности захтевају ближе регулисање).

Предлог нацрта новог закона о образовању у области одбране (Закон), који је онолико колико специфичности војног организовања дозвољавају усаглашен са захтевима будуће Заједничке европске зоне високог образовања 2010, односно одредбама Болонске декларације и Лисабонске конвенције, али и са *Законом о основама образовања и васпитања* и *Законом о високом образовању у грађанству*, након разматрања у оквиру система војног образовања, припремљен је за (зависно од одлуке надлежних) упућивање на скупштинску расправу.

Изради Нацрта закона приступило се знатно пре почетка актуелне реформе система војног образовања, одмах после објављивања прве верзије Нацрта закона о високом образовању (предлог Београдског универзитета). Жеља аутора је била да се попуни правни вакуум у области војног образовања, настао оснивањем државне заједнице Србија и Црна Гора (Уставна повеља, која није утврдила област образовања као заједничку функцију државне заједнице, нити је "дозвољавала" да се систем војног образовања интегрише у систем образовања једне од држава чланица).

Предложени Закон регулише искључиво основна права, обавезе и односе у систему војног образовања, али и нека питања, значајна за функционисање система (чија регулатива захтева упо-

риште у пропису који има снагу закона), док би се остала питања ближе уредила подзаконским прописима или статутима војношколских установа.

Тежња аутора је да предложени садржај Закона буде универзалан и свеобухватан, те да не претендује да концептира и намеће конкретан систем и решења. Закон омогућава да се, без измене његових одредби, зависно од актуелних потреба и могућности система одбране, у различитим периодима примене скромнији или развијенији модели образовања, од привременог укидања неких војношколских установа, чак и нивоа школовања, до модела у којима егзистира и Универзитет одбране.

Закон је садржајно и терминолошки концептиран по угледу на наше актуелне законе у области образовања и готово је у потпуности усклађен са, у тим законима утврђеним, принципима организовања и условима за акредитацију или избор у звања, што је врло значајно за верификацију јавних исправа, назива, звања и других компетенција стечених у војношколским установама.

Предмет Закона је систем школовања и усавршавања у МО и Војсци, али и школовање и усавршавање кадра МО и Војске ван наведеног система.

Законом се утврђује да се образовање кадра у области одбране остварује у војношколским и другим установама, односно јединицама МО и Војске, у областима образовно-научног поља војних и других наука од интереса за одбрану, али и у другим областима значајним за остваривање задатака Војске, МО и других субјеката у области одбране. Посебно се истиче могућност образовања кадра МО и Војске у другим институцијама и установама, у земљи и иностранству (укључујући јединице и установе страних оружаних снага), као и могућност образовања других лица, домаћих или страних држављана (укључујући и припаднике страних оружаних снага) у војношколским и другим установама и јединицама МО и Војске.

образовања у друштву и рационално коришћење постојећих капацитета.

Радни сто 3 ради и на сагледавању различитих аспеката укључења жена на школовање у војним школама. У оквиру пројекта чија је израда у току, на основу укупних реформских пројекција, на основу наших и страних искустава, дају се потребе за овом структуром кадра и утврђује шта је све неопходно предузети у систему за успешан прихват и школовање жена у војним школама и њихово интегрисање у структуру Војске.

У оквиру Радног стола и његове Подгрупе 4 већ је израђен Пројекат за учење на даљину. У техничком погледу то ће бити саставни део Пројекта за израду информатичке и комуникационе подршке Војне академије, а у суштинском погледу, пројектом се подржава концепт перманентног образовања и идентификају се области у којима учење на даљину може допринети да знање буде доступно пре свега младим старешинама у јединицама. Важан део активности усмерен је ка оспособљавању наставника за израду лекција за учење на даљину. Ова подгрупа је већ организовала краћи семинар у Војној академији.

■ ПРЕДВИДИВА КАРИЈЕРА ОФИЦИРА

Посебна димензија рада Радног стола је сарадња са другим радним столовима – за кадровско вођење, за професионализацију, за реформу система обуке и слично. Са Радним столом 2 отворен је нови задатак – израда концепта предвидиве каријере официра, који би подразумевао школовање и усавршавање и вођење кроз одговарајуће дужности. Сврха овог пројекта је да сваки појединац има јасну слику потреба које захтева систем, могућности које му се

Законом се наглашавају интегративна улога Управе за школство у области војног образовања и значај провере квалитета војношколских установа. Ради обављања послова акредитације, провере квалитета високих војношколских установа и вредновања студијских програма образује се Комисија за акредитацију, у чији састав улазе и представници Министарства просвете и спорта.

Надлежности у области образовања кадра су утврђене у складу са битно различитом позицијом надлежних институција и института у МО и Војсци у односу на одговарајуће у грађанству. Наиме, системом војног образовања се командује, те формирање Националног савета за војно образовање или студентског парламента, као независних тела, не би имало смисла, али се установљавањем "мешовите" Комисије за акредитацију жели обезбедити већи кредибилитет и аутономија система војног образовања.

Прецизно се прописују критеријуми (идентични онима у грађанству) које установа треба да испуни, како би стекла статус одређене категорије средње или високе војношколске установе. Евентуалним формирањем Универзитета одбране (безбедности) отвара се опција ширег организовања у овој области кроз придруживање других високошколских установа из грађанства, чиме би се објединили ресурси и практично реализовао концепт свеобухватног образовања у области одбране (безбедности).

Законом се утврђује да војношколске установе имају: орган управљања (савет) који, за разлику од савета школске установе у грађанству, не бира орган руковођења установе, већ даје мишљење у поступку постављења и разрешења тог органа (кадровска политика је у надлежности командних структура); орган руковођења (ректор, декан односно директор...); и стручне органе (сенат, наставно-научно, односно наставничко веће, и други стручни органи утврђени статутом).

пружају унутар њега и истовремено да зна шта је потребно да учини за остварење својих циљева у том систему.

Ново подручје рада, у оквиру реформе високог образовања, биће везано за сагледавање, у новом законском оквиру, проблема образовне димензије рада Војномедицинске академије и могућности унапређења, односно валоризовања њеног статуса као високошколске установе.

■ УЧЕШЋЕ СТРАНИХ ПРЕДСТАВНИКА

На пословима реформе војнообразовног система, у досадашњем раду Радни сто 3 успео је да активира не само структуре Министарства одбране и Војске, већ су у његов рад укључени и представници појединих земаља НАТО и представници других државних органа и институција Републике Србије: Министарства просвете и спорта, Факултета безбедности, Факултета организационих наука, Полицијске академије...

Од највећег значаја је да је Министарство просвете и спорта Републике Србије, преко своја два представника, и уз непосредну подршку државног секретара у том министарству, директно укључено у рад овог радног стола. У његовом раду учествују и страни представници: изаспаници одбране Велике Британије и Републике Француске, експерти из Француске (за персоналну политику), Краљевине Норвешке (за питања војног образовања у Норвешкој) и Републике Чешке (ректор Универзитета одбране). Њихова искуства и сугестије знатно доприносе у сагледавању препрека које се налазе на путу реформе образовања и проналажењу начина за превазилажење тих проблема. ■

Пуковник Александар САВИЋ
Руководилац Радног стола број 3

Наставно особље средње, односно високе војношколске установе стиче наставничка, односно сарадничка звања идентична онима у грађанству. Услови за избор у звања идентични су условима прописаним Законом о високом образовању. Оставља се могућност самосталној високој војношколској установи да својим статутом утврди и друга звања наставника, у складу са врстом студија за коју је акредитована. По угледу на високо образовање у грађанству, уводе се категорије "гостујући наставник" и "professor emeritus".

Уводи се лиценца (дозвола за рад) као услов за обављање дужности наставника, односно сарадника у средњој војношколској установи. Новина је и увођење обавезног приправничког стажа за лица која први пут заснивају радни однос у својству наставника, односно сарадника средње војношколске установе. Ближе се уређује усавршавање наставника, односно сарадника у статусу професионалног официра Војске стажирањем у јединицама, односно установама Војске.

Законом се, први пут, ближе уређује издавачка делатност у области војног образовања. Такође се ближе утврђују надлежности и процедуре у области издавања јавних исправа (новина је додаток дипломи), односно признавање јавних исправа у процесу утврђивања права на запошљавање у Војсци и МО или права на наставак образовања у војношколској установи.

Усавршавање кадра за потребе МО и Војске дефинише се као део јединственог система непрекидног образовања, којим се, између школовања на појединим нивоима, помоћу интензивних курсева, семинара и других организационих облика усавршавања, кандидати оспособљавају за конкретне дужности, односно стичу знања и вештине неопходне за обављање одређених послова професије. ■

Пуковник Момчило БИСЕНИЋ
Сектор за људске ресурсе МО

Р Е Ф О Р М А С И С Т Е М

НАЦИОНАЛНИ БРЕНД

АКАДЕМСКА МИСАО И ВОЈНИЧКА ВЕШТИНА

Дуго се систем одбране суочавао са недоумицом да ли официра треба учити вештини ратовања или вештини преговарања. Академија студенте и старешине школује и усавршава подједнако за оба изазова. Када ће који употребити зависи од безбедносних ризика са којима се буду суочавали. Заједнички студијски програми са факултетима у грађанству и нови наставни садржаји на основним или последипломским студијама обезбедиће школи значајно место у европском војнообразовном простору. На тај начин ће се академска мисао проширити, а војничка увојничити.

У оквиру реформе система одбране наше земље одвијају се и промене у војном образовању. Нови облици школовања и усавршавања официра заснивају се на изменама образовног модела у Републици Србији, на традицији нашег војног школства, али и на искуствима оружаних снага држава које су чланице Партнерства за мир и НАТО.

Војна академија у Београду једина је високообразовна и научна установа Србије у којој се школују и усавршавају официри за професионалну службу. У њој се налазе сви ниво образовња за војни позив. Различите реформске промене – организације, структуре, наставних планова и програма, образовних садржаја, или другачије речено концепта војног школовања, обезбедиће да Академија у будућности постане регионални центар за образовање, усавршавање и обуку кадра система одбране.

Са најодговорнијим старешинама Војне академије поделили смо недоумице са којима се на том путу суочавају.

■ СТУДИЈСКИ ПРОГРАМИ

Војна академија је реформу образовања започела у време када и цивилни факултети школовање студената прилагођавају захтевима *Болоњске декларације*. Највеће промене односе се на основне студије. Сходно правној регулативи о заједничким студијским програмима са факултетима у грађанству, коју дефинише *Закон о високом образовању Републике Србије*, Академија је постала део Београдског универзитета. Заједничке студије организовале се са Факултетом безбедности, Факултетом организационих наука и Саобраћајним факултетом у Београду. Са београдским машинским и електротехничким факултетом

Војна академија је, на сличан начин, и раније сарађивала. У будућности ће се додатно прецизирати нови студијски облици.

– Идеја о заједничким студијама обезбедиће студентима Академије да на крају школовања, уз војну, добију и диплому неког од факултета Београдског универзитета, са којима се такви програми реализују. Тиме се систем војног школовања, који је годинама био добро затворен, отворио према цивилним образовним институцијама, факултетима у региону и свету. Академска мисао ће се ослободити и проширити, а војничка увојничити. По новом моделу школовања се најмлађа генерација студената Академије, 131. класа – каже генерал-мајор мр Видосав Ковачевић, начелник Војне академије.

Нова организација и структура Војне академије последица је промена у војном образовном систему. И наставни процес на Војној академији претрпео је бројне измене. Са наставних планова и програма скинута је ознака тајности, па су они доступни и студентима и јавности. Према речима генерала Ковачевића, први пут у историји школе раздвојене су академска и војничка димензија школовања студената и усавршавања официра, а у истој установи постављене су основне и последипломске студије. Уз начелника, уведене су функције декана и три продекана – за наставу, последипломске студије и научноистраживачки рад, те планирање и усавршавање наставе. Академија има 16 катедри, које су настале обједињавањем досадашње 44 катедре. Надаље се очекује додатно смањење броја катедри, јер ће факултети из грађанства постепено преузимати изучавање појединих општеобразовних студијских садржаја. У том смислу развијаће се и јачати катедре стручних војних предмета.

Формирана су и три центра – за физичку културу, информатичку подршку и изучавање страних језика. Војна академија је једина образовна институција у земљи која је добила сертификат за реализацију различитих рачунарских курсева. Према новој организацији, сви полазници војне школе налазе се у студентском пуку.

Реформа војног образовања условила је смањење броја запослених на Војној академији. До сада је из школе отишло око 30 одсто кадра, а додатна редукција, од 20 одсто, планира се наредне године. Посебан проблем представља недостатак предавача који имају одговарајућа научна и наставничка звања. Уз то, у претходном периоду се као лоше решење показало подједнако материјално вредновање и изједначавање старешина у јединицама Војске са предавачима – официрима на Академији.

– Наставнике са звањима редовног, ванредног професора или доцента треба стимулисати повећањем платних група. Официри који су завршили командно-штабно или генералштабно усавршавање и даље ће моћи да предају на стручном усавршавању у Школи националне одбране. На том нивоу школовања предавачима нису неопходна научна и на-

ставничка звања, већ искуство у војној делатности. На тај се начин одвајају струковни од академских садржаја војног школовања. За студијске програме у којима Академија буде акредитована као матична образовна институција, у оквиру Београдског универзитета, предавачи ће се бирати на основу услова које прецизира Закон о високом образовању Републике Србије – објашњава начелник Војне академије.

■ НАСТАВНИ САДРЖАЈИ

Тренутно се на Војној академији упоредо одвијају два пројекта – размена студијских програма са факултетима из грађанства и акредитација професора за наставнички посао. Зато ће део наставника, сматра декан Академије пуковник проф. др Јоже Сивачек, који не предају стручне војне предмете, своју афирмацију пронаћи на цивилним факултетима. Предавачи матичних војних наука – у области војне делатности и безбедности, моћи ће се ангажовати знатно више и на међународној војнообразовној сцени.

Какав ће се профил официрског кадра школовати на Војној академији зависи од захтева Војске, односно њених нових мисија и задатака, али и потреба државе, која је дефинисала своја одређења у међународним интеграцијама.

– Војна академија треба што пре да прецизира своје основне делатности, тачније области које имају кредибилитет научног знања и за њих осмисли едукацију. Због матичности садржаја није спорна војна наука, али је изражен проблем њене верификације у оквиру општих наука у друштву. У том смислу, у току је акредитација Академије.

О месту и положају војне науке разговоре воде Управа за школство Министарства одбране и Министарство просвете и спорта Републике Србије. Стратегију, оперативну, тактику, војни менаџмент, логистику и борбено обезбеђење препознали смо као основне научне дисциплине. Друштво, међутим, још није дефинисало носиоце знања тих садржаја. Познато је да факултети класичних друштвених и хуманистичких наука или природноматематичких и техничких, неће изучавати поменуто области. Пошто се у нашој земљи тренутно реформише наука уопште и образовни систем, очекујемо да ће Војна академија, као усмерена кадровска школа система одбране, добити место које заслужује. Шири контекст реформе војнообразовног система огледа се у захтеву да будући официри задовоље потребе и међународног фактора и безбедносних интеграција – истиче пуковник Сивачек.

Војна академија осмислила је са Факултетом организационих наука у Београду три студијска модула. Садржаје општеобразовног модула предаваће професори са Факултета. Наставници обе проsvетне установе заједнички ће реализовати општевојне предмете, док ће предавачи са Академије

АКРЕДИТАЦИЈА

– Да би се Војна академија акредитовала као високошколска институција у земљи треба да испуни прописане стандарде и критеријуме о броју и површинама наставних просторија, опремљености кабинета и лабораторија, условима за рад и становање студената. Уз то, Академија треба да има примерене уџбенике и стручну литературу, али и 70 одсто стално запослених предавача матичних војних предмета, одговарајућих наставничких звања. Верификовање образовних услова и студијских програма поверено је надлежној државној комисији – објашњава пуковник Младен Вуруна.

УЧЕЊЕ ЈЕЗИКА

Центар за изучавање страних језика део је Војне академије. У њему су некадашње катедре страних језика организоване у одсеке – за курсеве, за основне студије и усавршавање, те за превођење.

Захваљујући материјалним капацитетима и интелектуалном потенцијалу, Центар испуњава стандарде да постане регионални центар за изучавање страних језика.

Почетком наредне године у Центру ће се организовати курсеви српског језика за стране држављане који раде у војним изасланствима и кандидате иностраних оружаних снага за школовање у Војној академији.

– Један од услова за упис официра на командно-штабно усавршавање биће знање енглеског језика на нивоу STANAG 1, а за генералштабно STANAG 2. За последипломске студије ће се, такође, полагати страни језик, али Академија још није дефинисала улазну степен знања. Разматра се и идеја да студенти после школовања добију потврду о знању енглеског језика на нивоу STANAG 2 – наглашава мајор мр Драган Ђирковић, заменик начелника Центра.

Генерал-мајор Видосав Ковачевић, пуковници Јоже Сивачек и Младен Вуруна и мајор Драган Ћирковић (слева надесно) у разговору са новинаром "Одbrane"

студентима држати стручно-специјалистичку наставу. Модули чине јединствену студијску целину и распоређени су у осам семестара. За звање *мастера* војни дипломци ће се на Академији школовати још годину дана. Са београдским Факултетом безбедности, на пример, планирана су четири образовна модула. Сви студијски програми усаглашени су са захтевима *Болоњске декларације*.

– Нови наставни планови Војне академије усклађени су са програмима факултета у грађанству. Уколико цивилне просветне институције, са којима је војна школа договорила заједничке студије, промене поједине наставне садржаје, новине ће важити и за студенте Академије. Током студија могу се мењати предвиђени модули како би пратили образовне захтеве које намеће време. По новим наставним плановима и програмима наредне године школоваће се најмлађа генерација студената Војне академије. Академцима који већ студирају према постојећим програмима, наставни садржаји ће се допуњавати сходно указаним потребама – наглашава пуковник Јоже Сивачек.

Садржаји наставних планова и програма Војне академије биће заокружени тек акредитацијом школе. Они су већ добро усаглашени и са *Болоњском декларацијом*. Студенте ће наставници оцењивати на начин који је прецизиран *Болоњом*. Њихов рад ће се свакодневно пратити и бодовати. Испити неће бити организовани на досадашњи, класичан начин. Стечени бодови са основних студија

пратиће официре током каријере у систему одbrane. Садржаји наставних планова и програма састоје се од неколико модула – општеобразовне области реализују факултети из грађанства, а војне целине предавачи на Академији. Војни модули ће се још осавремењивати како би се ујединили са осталим војним школама земаља које су чланице Партнерства за мир и НАТО.

– До сада наши студенти нису стицали довољно знања и потребних вештина, посебно вештина преговарања, посредовања и комуницирања, које су значајне за будуће интеграције државе и Војске. Многи студенти и старешине још не препознају Европу као заједнички безбедносни простор. Наставни садржаји који се односе на учешће у међународним мировним мисијама и тероризам знатно су заступљенији у школовању европских официра. Зато ће се додатно мењати и допуњавати програми Академије. Основни образовни захтев јесте да будуће старешине припреми за савремене изазове и ризике времена – тврди продекан за последипломске студије Војне академије пуковник др Младен Вуруна.

Према речима пуковника Вуруне, традиционални концепт школовања, у коме су наставни садржаји непромењиви и *затворени*, не може се данас неговати у Војној академији. Стране војне школе за полазнике креирају образовне курсеве пратећи и тренутне безбедносне промене у свету. Ваља знати да су наставни планови и програми основних студија

ЖЕНЕ НА ВОЈНОЈ АКАДЕМИЈИ

Школовање жена на Војној академији је сасвим извесно. Наредне године ће основне студије, за различите профиле војног кадра – војнополицијске послове, специјалности логистичке и пилоте, започети двадесетак дама. Селекција кандидата одвијаће се подједнако као и за младиће, према критеријумима о знањима и способностима потребним за војну делатност.

– Поједини садржаји селекције биће прилагођени психолошким способностима жена. Студенткиње ће на Академији чинити самосталну организациону целину. За њихов смештај уредиће се засебан објект, како је то организовано и у осталим армијама света. Девојке ће се школовати по наставном плану и програму који је јединствен за све војне студенте. Користећи инострана искуства, прописале се и процедура узајамног поштовања девојака и младића током студија – истиче пуковник Јоже Сивачек, декан Војне академије.

на Академији постављени тако да школују старешине само за почетне дужности у Војсци. Напредовање официра на више положаје у току каријере условљено је додатним образовањем.

■ УСАВРШАВАЊЕ ОФИЦИРА

Највиши облици војног школовања још нису у потпуности измењени. У Школи националне одбране Војне академије организују се последипломско стручно усавршавање, односно, командно-штабно и генералштабно усавршавање и последипломске студије.

– Како ће убудуће школовање за поједине руководеће дужности бити наменско, мали број официра ће се додатно образовати и усавршавати у највишим војним школама. Сличан модел примењује и већина развијених оружаних снага света. На основу страних искустава, али и наших специфичности, надлежни ће осмислити нове наставне планове и програме стручног усавршавања старешина. За сада је, најпре, укинута оцењивање полазника на генералштабном нивоу. Поједини студијски садржаји су допуњени савременим темама из области безбедносних интеграција. Намеравамо, такође, да на усавршавање у Школу позовемо и највише државне руководиоце, који се баве питањима безбедности земље и системом одбране – најављује генерал-мајор Видосав Ковачевић.

Због измена образовних садржаја, командно-штабно и генералштабно усавршавање у Школи националне одбране претрпело је суштинске промене. Наставни планови и програми су у теоријском и апликативном смислу засновани на новим мисијама и задацима Војске. Усавршавање старешина у највишој војној школи, међутим, није усклађено са стандардима међународног Конзорцијума одбрамбених академија и института безбедности.

Школовање кандидата, како објашњава пуковник проф. др Јоже Сивачек, хијерархијски је организовано. Прецизирано је до ког степена се изучавају одређени наставни садржаји, односно тумаче проблеми војне делатности. У пракси то значи да је знање које се стиче на претходном степену стручног усавршавања официра основа за њихово наредно образовање.

– Тако смо избегли дугогодишњи парадокс да се исти наставни садржаји подједнако уче и на основним студијама и током стручног усавршавања. У Школи националне одбране предају професори са катедри Војне академије, које се налазе у продеканату за наставу. По позиву се ангажују и еминентни стручњаци из појединих научних области или спољни сарадници. Већа реформа последипломског усавршавања старешина Војске планира се током 2007. године – истиче пуковник Сивачек.

Војна академија ће и убудуће организовати последипломске студије, попут осталих војних школа у свету и образовних институција Србије. Тренутно се на Академији реализују стручно усавршавање и последипломски курсеви из војних научних области, али по програмима који још нису акредитовани. У већини страних оружаних снага на последипломском школовању изучава се национална одбрана.

– Ако Војна академија буде имала довољно потенцијала, моћи ће да акредитује сличне студијске програме, до нивоа доктора наука. За сада су стратегија, оператика и логистика препознате као основне дисциплине војне науке, које ће се изучавати на различитим нивоима последипломског усавршавања и студија – каже пуковник Вуруна.

Студенти Војне академије ће, после завршетка основних студија, на последипломском школовању у Школи националне одбране моћи

да стекну звање *мастера*. Како објашњавају надлежни, размишља се да сличну могућност добију и свршени студенти сродних факултета у грађанству. За официре ће последипломско усавршавање и додатне студије различитих нивоа бити значајни за професионално напредовање. У појединим иностраним војним академијама официрима је обезбеђено да и после командно-штабног усавршавања стекну звање *мастера* за поједине области. При томе су обавезни да заврше додатне курсеви или сличне облике образовања каријерних официра. Стицање звања доктора наука, на већини иностраних војних академија, условљено је сарадњом образовних институција и истраживачких института.

– Звање *мастера* полазници Војне академије могу стећи и на последипломским студијама цивилних факултета. Како војна школа има заједничке студијске програме са појединим образовним установама државе, исту могућност она треба да пружи и последипломцима из грађанства. Реч је о обостраној еквиваленцији и нострификацији диплома. Убрзо ће садржаји војне делатности, најпре област глобалне безбедности, постати друштвено занимљиви, због дефинисаног поља деловања. Очекујемо да ће се зато повећати интересовање за *мастер студије* на Академији. При томе ће наш наставни програм бити усаглашен и са концептима који се примењују у европским војнообразовним оквирима – тврди декан Војне академије.

СПОРТСКА ЈЕДИНИЦА

Од некадашње катедре за физичку културу на Војној академији формиран је Центар за физичку културу. Он у свом саставу има још Канцеларију CISM-е и спортску јединицу. Спортски центар Академије, са физкултурним и борилачким салама, спортским теренима, базеном, теретаном и кардио-центром, један је од најопремљенијих у Србији.

– Током наредне године Центар ће са осталим спортским удружењима из земље и иностранства организовати војно такмичење у оквиру Београдског маратона, Светске војне игре у Индији и пријатељски спортски сусрет земаља бивше СФРЈ. У спортској јединици војни рок ће служити наши врхунски спортисти. Тренутно тај састав има четворицу припадника – каже генерал-мајор Видосав Ковачевић.

■ ВОЈНА БОЛОЊА

Уласком наше земље у Партнерство за мир Војна академија ће бити део јединственог европског војнообразовног простора. Шта то, заправо, значи?

– Најпре ће се Војна академија учланити у Конзорцијум одбрамбених академија и института безбедности. Како војни послови све више постају интернационалне активности, да би добили официре који слично размишљају и поступају према прописаним процедурама, наставни планови и програми за њихово школовање треба да су усаглашени. Задатак Конзорцијума, који чине 42 земље, јесте да приближи разлике и изједначи образовање у различитим војним академијама и одбрамбеним школама, што је својеврсна *војна Болонја*. У том смислу, Војној академији биће доступни фондови за истраживачке пројекте, материјална база војнообразовних институција европских земаља и стручан наставнички кадар. Уз то, планираће се и заједничко школовање официра оружаних снага из региона – појашњава пуковник др Младен Вуруна.

Годинама уназад, научноистраживачки рад у највишој војној школи односио се искључиво на садржаје ратне вештине. Надаље ће истраживачки пројекти бити усмерени на знања и способности који су потребни систему одбране у целини, али и међународним интеграцијама, за период од 2010. до 2020. године.

– Уз Војномедицинску академију, Војна академија представља својеврстан бренд Министарства одбране Републике Србије и у земљи и у региону. Дуго се систем одбране суочавао са вештачком двоумицом да ли официра треба учити вештини ратовања или вештини преговарања. Академија студенте школује и оспособљава подједнако за оба изазова. Када ће који употребити зависи од времена, услова и безбедносних ризика са којима се буду суочавали, али и одлука државних органа, према дефинисаним мисијама и задацима Војске – закључује генерал Ковачевић. ■

Владимир ПОЧУЧ

Р Е Ф О Р М А С И С Е М

ВОЈНА АКАДЕМИЈА У 21. ВЕКУ

ДРУШТВО ЗНАЊА

Сада, после низа година, Србија поново добија Војну академију у оквиру свог високог образовања. Тиме едукација за потребе одбране и безбедности постаје матично утемељена, вредносно и интересно одређена. Војна академија добија своје природно и потпуно одређено место у оквиру друштвено и државно уређене делатности.

Војна академија је у историји високог образовања Србије имала врло значајно место. То је једна од првих установљених високообразовних институција, и као таква оставила је дубоке трагове у академској заједници. Традиција српског војног школства датира од времена Кнежевине Србије, а почеци Војне академије везани су за давњу 1850. годину. Но, историја Војне академије током њеног развоја, као и историја Србије, није била идилична и хармонична. У једном периоду, посебно у другој половини 20. века, Војна академија није била део система српског високог образовања. То није спречило да велики део српске традиције буде задржан, посебно у основама едукације за војну делатност. Дух храбрих команданата и славних војсковођа који су завршили академију стално је био присутан у теоријском и практичном контексту.

■ СУШТИНА ПРОМЕНА

Сада, после низа година, Србија поново добија Војну академију у оквиру свог високог образовања. Тиме едукација за потребе одбране и безбедности постаје матично утемељена, вредносно и интересно одређена. Војна академија добија своје природно и потпуно одређено место у оквиру друштвено и државно уређене делатности. Важно је знати да је Војна академија једина институција те врсте на простору држава бивше СФРЈ која је остала, опстала и у

континуитету наставила да функционише. Елементи дуге традиције могу се несметано ревитализовати и развијати. За то је потребно да се Војна академија што потпуније и што адекватније укључи у јединствени високообразовни систем.

Нови менаџмент Војне академије уочио је суштину промена које долазе како са битним захтевима знања и његовим потребама на почетку 21. века, тако и са Болоњском декларацијом. Те промене темељно мењају улогу и место академије као високошколске институције. До сада је све што се догађало било у оквиру промена друштвене улоге и положаја Војне академије, односно високог војног образовања. То значи да је Војна академија била институција друштва, уместо да је институција у друштву. Промена приступа је потребна јер се војна делатност суочава са великим изазовима савременог доба, који се састоје у промени безбедносног концепта, али и промени суштине друштва које је сада све више глобално. Као нужна последица, мења се и концепт војног образовања, које мора потпуно да артикулише и дефинише савремени образовни концепт "учења за цео живот". Савременом друштву су потребне нове вештине, додатна знања, уз истовремени процес промовисања вредности, као што су професионална равноправност, доступност војног и безбедносног образовања за све и активно учешће у војној делатности.

Све високошколске институције пројектују знања за захтеве делатности због које постоје и потребе студената и слушалаца које образују. Тако и Војна академија у делатности одбране и сектору безбедности сагледава не само стање прошлости и садашњости већ и тежишне потребе будућности. Познато је да се знања која се стичу на високошколским институцијама не примењују онога тренутка када су добијена, већ често више година касније, када се људи који су таква знања стекли непосредно укључе у област делатности за коју су школовани. У свету се за такву врсту спознаје и сагледавања спроводе опсежна истраживања и израђују мастер планови. До њих се долази после студиозних анализа и великог броја научноистраживачких радова који говоре о времену које долази. То је један од разлога што се европски универзитети реформишу да би се интегрисали до 2010. године.

Европа знања је широко распрострањена као незамењив чинилац друштвеног и људског развоја, са свешћу о заједничким вредностима и припадању заједничком друштвеном и културном простору. Због тога се захтева да се наставни планови ускладе и постану компатибилни. Неке образовне институције у друштву, без обзира на претходну чињеницу, и даље остају у свери старих процедура које не прате промене. Не скраћују се преобимни наставни програми по којима студенти добијају сувише теоријског знања, а имају лошу праксу.

У Војној академији постоји уверење да традиционално образовање више не може да одговори на нове изазове, користећи искључиво класичне методе и старе

вредности, већ му је потребно ојачање у виду додатне образовне праксе. Савремени концепт образовања је онај који посматра едукацију као "lifelong process", тј. као процес који се одвија током читавог живота (у виду курсева, семинара, стручних расправа, радионица), за разлику од традиционалног концепта, у коме се образовање завршава највећим делом током периода основног студентског (дипломског) школовања.

За друштво знања, које настаје у 21. веку, Војна академија постаје институција која припада не само онима који почињу да улазе у делатност, већ и свима који су у делатности дуго и који је у континуитету обављају. Једноставно речено, Војна академија припада студентима и професионалним официрима који се баве војном делатношћу, али и свим другим људима који се баве безбедношћу и одбраном у целини.

■ ПРЕВАЗИЛАЖЕЊЕ ЗАБЛУДА

Посматрајући садашњост и извесну будућност у војној делатности, могу се уочити три битна момента значајна за рад Војне академије. Први је да та институција егзистира у новим друштвеним и међународним околностима. Друштвене околности чине ново државно окружење Србије, нове вредносне категорије и нови систем војних послова, који су транспарентни и под демократском цивилном контролом. На међународном плану, за Србију су у току процеси регионалних и глобалних безбедносних интеграција, посебно евроатлантских, кроз Програм Партнерство за мир и њиме условљену интероперабилност. Други битан моменат јесте да је Војна академија у новим оквирима војне делатности. Пројектоване су нове мисије и задаци Војске, а специфичност чини и отвореност према друштву, као и улазак жена у војне структуре. Трећа битна чињеница је да је Војна академија у новим образовним оквирима. Потпуно су измењени захтеви потребних знања и способности официра, који су сада много шире од традиционалног схватања. Војна делатност је изашла из линеарних оквира оружаног сукоба и попримила нелинеарне, асиметричне и мрежноцентричне форме. Када се говори о образовним оквирима, мора се узети у обзир тежња за укључивање војног образовања у болоњски процес, са свим његовим садржајима. Такође је битан рад на развоју компатибилности и уласку у универзитетску заједницу високог образовања.

Сходно реченом, у Војној академији се развија концепт двојног тежишног усмерења, првог за основне академске студије, а другог за последипломске студије и усавршавања. Основне студије на Војној академији усмерене су према систему високог образовања у Републици Србији, затим захтевима Болоњске декларације и јединственој универзитетској заједници. Када су у питању последипломске студије на Војној академији, које су концен-

трисане у школи националне одбране, оне су усмерене према студијама националне, регионалне и глобалне безбедности, а у сфери војног усавршавања, према знањима интероперабилности за потребе индивидуалне и колективне одбране. Према наведеном облику организовања груписани су и садржаји који се преко катедри на Војној академији реализују са студентима и слушаоцима. Тако је одређени број катедри својим садржајима усмерен према универзитетској заједници у оквиру система високог образовања Србије, а део катедри, које су носиоци матичног програма војне делатности (стратегија, оператика, тактика, војни менаџмент и логистика), својим садржајем усмерен је ка међународном конзорцијуму војног образовања.

Да би пројекат био успешан, морају се превазићи постојеће заблуде у схватањима високог образовања у безбедности и одбрани. Наставни планови и програми високошколских институција нису се мењали доста дуго, а наука је променила лице. Многи у друштву безбедност разумеју као стање, организацију или функцију. У данашње време такви приступи припадају превазиђеним концептима. На Војној академији се безбедност схвата као процес, који у савременим околностима карактерише асиметричност и нелинеарно понашање. Безбедност се, у својој целовитости, налази у окружењу високог ризика и на ивици контролисаног хаоса. То захтева посебна знања и посебне припреме за реаговање друштва и система.

Савремено војно образовање је у своје садржаје уградиле теорије сукоба, теорије спорова и социјалних катастрофа. Те теорије чине основ за развој концепата пројектованих мисија и задатака војске. На Војној академији посебан квалитет чини и приступ по коме је усавршавање после основних студија замишљено тако да се школују официри и цивили, менаџери за безбедност које друштво препознаје као вође и лидере, а то је највиши ниво менаџерског система. Сем Војне академије, мало је високошколских установа које се, уз едукацију, баве и припремама за рад у систему. Приступ у Војној академији разликује се од других институција, јер студенти и слушаоци, поред теоријских знања, стичу и својеврсну безбедносну праксу и културу.

Војна академија је за потребе основног академског и последипломског студирања и усавршавања пришла процесном поступку развоја и израде мастер плана. Зна се да студенти који су 2006. године уписали студије почињу да примењују своја знања тек после 2010. године. Њима будућност мора бити јасна и извесна. Ради успешне едукације на Војној академији се са великом пажњом изучава како ће тада изгледати Србија, какво ће бити њено окружење и све остало значајно за војну делатност у том времену. За те потребе се развија пројекат који својим садржајем истраживања онога што долази треба да покрије период од 2010. до 2020. године. Неопходно је сагледати потребе војне делатности у Србији и правилно пројектовати знања и способности официра. Реализација пројекта даће одговоре и на много шира питања значајна за све оне који ће радити у сектору одбране и безбедности Србије након 2010. године. Речју, то је одговор на могуће изазове, ризике и претње безбедности Србије у првом кварталу 21. века.

■ ИДЕНТИТЕТ ВОЈНОГ ОБРАЗОВАЊА

Описано се у Војној академији сликовито може сагледати из следећих чињеница. Командно-штабно усавршавање официра у Школи националне одбране усмерава тежиште на стицање знања и развој потребних способности неопходних за реализацију задатака Војске Србије у оквиру пројектованих војних мисија. Генералштабно усавршавање има тежиште на изградњи знања за мисије Војске Србије и ангажовање њених делова у безбедносним интеграцијама. Последипломске научне студије усмерене су на примењена и развојна истраживања потребних знања и способности, професионалног војног (официрског и подофицирског) кадра за наредни период (2010–2020. година). Суштина је да Војна академија гради пројектна знања, која се квалитативно разликују од аналитичких, дескриптивно исказаних знања прошлог и садашњег историјског тренутка.

Могло би се закључити да данас на Војној академији развијамо модел по коме ће војна делатност и за њу добијена академска диплома бити призната у друштву. При томе нам је познато да су се са сличним проблемима идентитета високог војног образовања сусретале и бројне европске војне школе. Улазак Србије и њене Војске у Партнерство за мир, а Војне академије у асоцијацију европских високих војних школа и универзитета, ствара јединствен безбедносни и војнообразовни простор. На тај начин омогућени су заједничко школовање и усавршавање кадра, рад на истраживачким пројектима, размена предавача и коришћење савремених материјалних потенцијала различитих војних и безбедносних евроатлантских институција и оружаних снага. На држави Србији и на институцијама које чине заједницу високог образовања сада је одговорност да схвате какве се нове могућности отварају и где је место Војне академије у читавом високообразовном систему, како би се таква институција са дугом традицијом, што пре интегрисала у образовни систем. ■

Пукoвник ванредни професор др Јоже СИВАЧЕК, декан Војне академије

ОРГАНИЗАЦИЈА

ИСХОДИШТЕ ПРАВИХ ОДГОВОРА

Овде се стварају борци ратници и мировњаци спремни да раме уз раме са официрима најразвијенијих земаља одмере своју стручност, спремност и способност, али и лидери за 21. век, учитељи и научници који ће проширивати хоризонте војних наука и имати прави одговор на многобројне претње, изазове и ризике који ће се пред њих постављати у условима савременог асиметричног ратовања.

Наставни део као централни стожер овог јединственог храма науке и образовања образује декан, који је уједно и заменик начелника Војне академије. Сада је то пуковник др Јоже Сивачек, у чијој су надлежности комплетно планирање, организовање, реализација и контрола образовно-наставног процеса и НИР-а коју остварује преко три продеканата.

Овај продеканат води пуковник др Владимир Грујић и он је обједињен у 16 катедри формираних по критеријуму сродности наука (Катедра менаџмента у одбрани, Катедра стратегије, Катедра оператике, Катедра за обавештајно и безбедносно обезбеђење, Катедра опште тактике, Катедра наоружања КоВ, Катедра В и ПВО, Катедра морнарице, Катедра логистике, Катедра наоружања и борбених система, Катедра муниције, Катедра електронских борбених система, Катедра војних телекомуникација и информатичке подршке, Катедра природно-математичких наука, Катедра друштвених наука и Катедра техничких наука) и два центра (Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију МО и Центар за изучавање страних језика МО који по својој улози и значају у процесу образовања и обучавања превазилазе институционалне оквире Војне академије представљајући значајне капацитете МО који добијају све више на регионалном значају).

■ ЦЕНТАР ЗА ФИЗИЧКО ВАСПИТАЊЕ

Центар за физичко васпитање, спорт и рекреацију МО је репрезентативна организацијска целина Војне академије намењена за извођење наставе са студентима и слушаоцима и спровођење других спортских активности и такмичења чак и на међународном нивоу. По про-

сторним капацитетима и могућностима представља својеврстан спортски комплекс који обухвата стадион, отворене спортске терене, базен, сауну, кардио-центар, теретану, затворену дворану, сале за гимнастику и борење, стрељану за гађање пиштољем и ваздушним оружјем... Поред обавезних наставних садржаја, у оквиру предмета физичка култура у Центру се реализују и бројне ваннаставне активности које се огледају у мноштву спортских садржаја и клупских нативања који су дали изузетне резултате на домаћим и међународним спортским такмичењима.

Учлањењем СЦГ у међународни савет за војне спортове – CISM, на 58. седници Генералне скупштине у Дубаију маја 2003. године, постали смо 127 пуноправна чланица ове светске војне организације. Новом организацијом омогућено је и отварање Канцеларије за међународне војне спортове (CISM) чији је циљ да преко спортских војних програма развија пријатељске односе међу државама чланицама, промовише физичко образовање и спорт, пружа помоћ и доприноси међународном напору за успостављање глобалног мира.

Формиран је и спортски вод као оригинална могућност служења војног рока за врхунске спортисте и давање највећег доприноса Војсци Србије управо у области у којој су најбољи – интензивним тренингом и спортским такмичењима на домаћем и међународном плану.

УЧЕЊЕ НА ДАЉИНУ

Управа за школство и Војна академија покренули су пројекат "Учење на даљину" који треба да уведе нову образовну технологију у систем образовања и обуке Војске Србије. Овакви и слични пројекти већ су реализовани у војскама многих држава и показали су се као врло ефикасан начин оспособљавања професионалног састава. Увођење ове образовне технологије је веома сложен посао и подразумева измену postoјећих наставних планова и програма и ново вредновање рада наставника. Изузетно је значајан и начин на који ће курсеви бити имплементирани у процес развоја каријере официра и подофицира. Искуства из многих земаља показала су да је најбоље решење курс као обавеза и предуслов за приступање наредном курсу који би се реализовао у академији или центрума за обуку, уз обавезну верификацију знања полагањем *online* тестова. Уз циљну групу која би обухватила професионални састав до нивоа команданта батаљона и запослене у Министарству одбране, ово је најбољи начин да једна нова и занимљива технологија, уз уобичајене отпоре традиционалиста, заиста заживи.

Од изузетног значаја је и "51. скијашки рекреациони центар Копаоник" где студенти стичу основне вештине скијања, проширујући хоризонте своје опште спортске културе и унапређујући физичку кондицију.

ЦЕНТАР ЗА ИЗУЧАВАЊЕ СТРАНИХ ЈЕЗИКА

Овај центар омогућава изучавање четири светска језика: енглеског, руског, немачког и француског, али и грчког и италијанског. Језици се изучавају на основним студијама и на усавршавању, али и организовањем курсева за припаднике МО и ВС. Поред квалитетног наставничког кадра, Центар располаже и изузетним просторним и наставним капацитетима. Влада Велике Британије својом донацијом опреми-

ла је кабинет "Self access" за изучавање енглеског језика применом најсавременијих метода самосталног учења уз могућност неограниченог коришћења Интернета. Влада Грчке је опремила комплетну фонолабораторију за изучавање грчког језика. Постоје и веома јасни сигнали о вољи САД за опремањем једног кабинета модерном покретном фонолабораторијом за учење енглеског језика.

На време се схватило да је могућност комуникације на енглеском језику основни услов и почетак успешне сарадње и убрзаног придруживања светским интеграцијама.

Све припремне радње су обављене и за отпочињање курсева српског језика у почетку са војним дипломатама који обављају одговорне дужности у Србији а касније и за остале припаднике угледног дипломатског кора.

■ PELT

PELT је пројекат у оквиру којег се спроводи изучавање енглеског језика и реализује тестирање знања по посебном програму – STANAG 6001. До сада је 86 тестираних кандидата добило сертификат који важи три године а прихвата се у свим земљама НАТО и ПЗМ. Енглески језик учи 60 припадника медицинске струке у Београду, Нишу и Новом Саду у склопу мисије за ISAF у Авганистану. У Центру за стране језике 180 слушалаца завршило је интензивни курс енглеског језика.

Данска, Норвешка и Холандија су као донатори препознали стратешки значај овог пројекта и својим донацијама покрили око 58 одсто укупних пројектованих трошкова који износе око 500.000 евра.

Предвиђа се и могућност пружања услуга тестирања припадника државних и владиних институција. У току су убрзане активности на његовом лоцирању и коначном конституисању али и даљем развоју у смислу оспособљавања за спровођење психолошких тестирања.

■ ECDL

Овај пројекат одређује ниво оспособљености за рад на рачунарима. За рад у Центру за сада

ЦЕНТАР ЗА СИМУЛАЦИЈЕ

Примена симулационих технологија у војној области распрострањена је у савременим армијама, а центри за симулацију су само један од појавних облика институционалног организовања и примене у сектору одбране. Идеја о формирању Центра за симулацију (ЦЕСИМ) јавила се у време велике реорганизације Министарства одбране и Војске, у време транзиције читавог друштва и државног апарата и у време свеопште беспарице. У прилог овој идеји стоје чињенице да центри за симулацију постоје у готово свим развијеним земљама, али и у оним сличним нашој, у окружењу и шире. Такође, са научног и војностручног аспекта формирање ЦЕСИМ је потпуно оправдано: симулационо моделовање је одавно идентификовано као моћно средство за анализу, обуку и решавање сложених реалних проблема у војној и у цивилној области.

Симулације нуде бројне предности. Оне представљају ефикасан алат за обуку, проверу и анализу оружаних снага, јефтине су, штите животну средину, немају много ограничења, омогућавају дистрибуирану истовремену обуку на више локација, штеде изворе борбених система, омогућавају увежбавање великих међународних коалиција... Употреба симулација не може потпуно заменити живу обуку на полигону или вежбалишту, али може битно смањити потребан број сати такве обуке, а да на крају имамо потпуно оспособљене и припремљене снаге.

Праћење развоја светских технологија и знања врло је скупо, али заостајање у знању, опремљености и обучености много је скупље. Улагање у симулације враћа уложено најбрже и најуспешније, а што је најважније, смањује могућност грешака у будућем деловању и одлукама које могу бити кобне за војску, али и за друштво у целини.

је лиценцирано пет тестера и два контролора. У првој фази реализована је факултативна обука и тестирање 183 кандидата (ниво начелника ОЈМО и ГШ ВС) и до сада је издато 140 сертификата за рад са захтеваним информатичким технологијама и информационом системима. У следећој фази следи тестирање припадника МО и ГШ ВС по нижим организацијским целинама, полазника КШУ и ГШУ и увођење полагања испита за студенте свих усмерења на ВА.

Програм развоја информатичко-технолошке структуре изведен је донаторским средствима из земље и иностранства и из прихода Војне академије. Влада Србије учествовала је издвајањем средстава из буџета у износу од девет милиона динара за набавку персоналних рачунара у студентским собама. Влада Велике Британије спремна је да донира средства за приступ Интернету и развој рачунарске мреже у износу од око 120.000 евра.

У наредном периоду очекује се знатно учешће и других донатора али и улагање сопственог знања и воље ради стварања једне од најјачих информационих мрежа на Балкану и јединственог и модерног информационог система Војне академије.

Овакве промене и сложени пројекти воде ка убрзаној могућности успостављања нових стандарда вредновања успеха и рада, уз самоевалацију наставника и студената. Наслућују се тежње ка стандардима који ће обележити успех будућих официра не само у коначној оцени на испитима већ ће значај бити дат и усвојеним вештинама али и карактеристикама личности. Овде се стварају борци ратници и мировњаци спремни да раме уз раме са официрима најразвијенијих земаља одмере своју стручност, спремност и способност, али и лидери за 21. век, учитељи и научници који ће проширивати хоризонте војних наука и имати прави одговор на многобројне претње, изазове и ризике који ће се пред њих постављати у условима савременог асиметричног ратовања. ■

Пуковник
др Младен ВУРУНА

КОНЗОРЦИЈУМ ОДБРАМБЕНИХ АКАДЕМИЈА
И ИНСТИТУТА БЕЗБЕДНОСТИ

МОГУЋНОСТИ ОТВОРЕНЕ ИНТЕГРАЦИЈОМ

Околности у којима је саопштена вест да смо примљени у Партнерство за мир на симболичан начин су показале оно што би свима требало да буде јасно: у евроатлантске интеграције се не иде без војске, а образовање и обука у систему одбране треба да створе војску способну и спремну за интеграције

Програм Партнерство за мир је билатерални програм који зема чланице пружа могућност сарадње са НАТО-ом према сопственом избору приоритета и потреба. Конзорцијум одбрамбених академија и института безбедности, као једна од понуда унутар Партнерства, нуди исту могућност – сарадњу са војним академијама земаља чланица према сопственом избору. Поменути сарадња подразумева активности у распону од пасивног посматрача до веома ангажованог члана. Колико ћемо бити ангажовани, зависи од наших потреба и визија. Чак и опција пасивног посматрача, о чему у овом тренутку не треба размишљати као о могућем избору, пружа много тога. Није исто да ли се процеси и догађаји посматрају изнутра или споља.

■ МЕСТО И УЛОГА

Конзорцијум одбрамбених академија и института безбедности је добровољна асоцијација више од 200 институција из 42 државе, финансијски подржавана од влада Сједињених Америчких Држава, Немачке, Аустрије и Швајцарске. Његова мисија је повећање квалитета и јединства војног образовања, а циљеви обухватају припреме будућих лидера за изазове 21. века, стварање мреже предавача и менаџера политике образовања и пружање помоћи земљама чланицама у изградњи снажних, демократских институција одбране.

Заједничка иницијатива за формирање Конзорцијума потекла је од бившег секретара одбране САД Вилијама Коена и министра одбране Немачке Волкера Руха. На састанку министара одбране евроатлантског савета, 12. јуна 1998, предложено је формирање Конзорцијума где би се спроводиле активности у духу Програма Партнерства за мир, како би снажном међунационалном и међуинституционалном сарадњом ојачали војно образовање и одбрану.

Исте године у Цириху је одржана Прва годишња конференција на којој су учествовали представници институција из 42 државе. До 2003. године одржане су још четири конференције (Софија, Талин, Москва и Париз), а онда је у 2003. години реорганизована управна структура Конзорцијума. Данас је његово седиште у Гармишу, у Европском центру за студије безбедности познатом под називом *Маршал центар*. Политичко руководство Конзорцијума представља Више саветодавно веће, које има секретара. Он је уједно и извршни директор Конзорцијума. Председник већа је директор *Маршал центра*. Активности Конзорцијума надзира Управни коми-

тет којим председава извршни директор. Поред већа и комитета, администрацију чини и Оперативни штаб, који под руководством Управног комитета обезбеђује дневну координацију, управљање и подршку активностима. Такође, ту је и Издавачки одбор, задужен за издавачку делатност и прикупљање знања и искустава изван програма Партнерства.

ЈЕДИНСТВЕН ПРИСТУП РЕШАВАЊУ ПРОБЛЕМА

Основне активности Конзорцијума су годишње конференције, радне и студијске групе на експертском нивоу, вебсајт и издавачка делатност. До сада је било укупно осам конференција, након Париза још у Берлину, Букурешту и Бечу. Ипак, да би се у потпуности схватио значај и потенцијал Конзорцијума треба добро знати које су могућности његових радних и студијских група. Под окриљем Конзорцијума до сада је радило 19 група, али тренутно је активно седам: *Напредно учење, Борба против тероризма, Развој наставних програма, Регионална стабилност у Централној Азији, Регионална стабилност у области Црног мора, Регионална стабилност Југоисточне Европе и Реформа сектора безбедности*. Две су нарочито интересантне за војне академије: *Напредно учење* и *Развој наставних програма*.

Задатак Радне групе за напредно учење је да успостави мрежу која омогућава имплементацију и употребу *free open-source* курсева. Радна група се бави развојем садржаја напредног учења и одржавањем *open-source* система за управљање учењем у оквиру Партнерства за мир. Капацитети система и курсеви намењени су широј јавности и у складу су са актуелним међународним стандардима. Тренутно је у понуди 47 курсева различитих садржаја: Одбрана од бомбаша самоубица, Увод у међународно хуманитарно право, Управљање конфликтима и преговарање, Вежбе из енглеског језика за штабне официре, Увод у сателитске операције...

Радна група за развој наставних програма бави се успостављањем јединствених стандарда за реализацију наставних активности, промоцијом наставних планова и програма, промоцијом акредитације студијских програма и курсева, и негованом цивилно-војних односа и различитих приступа у развоју наставних програма. Група је тренутно ангажована на имплементацији три важна пројекта. Први је База података наставних планова и програма, где група развија електронску базу података која садржи краће приказе студијских програма, са основним информацијама о циљевима, циљним групама, захтевима, особама за контакт итд. Други је Референтни наставни план и програм, а његов циљ је израда наставног плана и програма за штабне официре који би послужио као референтни програм за све образовне институције унутар Партнерства. Овај програм се развија на захтев Конференције команданата Савеза одбрамбених колеца и на предстојећој конференцији, која треба да се одржи априла 2007. у Хрватској, очекује се да радна група поднесе извештај о овом пројекту. Трећи пројекат је Контрола квалитета, а његов циљ је да унапреди размену информација међу образовним институцијама које се тичу препознавања и акредитације студијских програма.

Издавачка делатност Конзорцијума обухваћена је кварталним часописом *Connection*, повременом публикацијом *Athena Papers* (радови једног до два аутора), билтенима и информацијама.

У наредном периоду основни задатак Конзорцијума биће развој заједничких образовних програма који садашњим и будућим лидерима треба да обезбеде јединствено разумевање изазова са којима се суочавају и јединствен приступ решавању проблема. У светлу овог задатка треба препознати и наше будуће активности, а њих је сликовито најавио господин Крис Донели у закључном обраћању учесницима конференције ШИОМО 2006: "Партнерство није чекаоница за НАТО, јер се у чекаоници само чека..." Дакле, Партнерство и Конзорцијум су вежбаоница, а шта ћемо, како и колико вежбати, зависи од нас самих. ■

Пуковник др Младен ВУРУНА

ВОЈНА ГИМНАЗИЈА

ТРАДИЦИЈА У ИЗМЕЊЕНИМ УСЛОВИМА

Смањење броја студената на Војној академији утицало је и на смањење броја ученика у Војној гимназији. Осим тога, та школа била је ван система средњошколског образовања Србије, што је узроковало и одређене проблеме, попут верификовања сведочанстава. Са смањењем броја ученика јавио се вишак капацитета и поставило се питање рентабилности и оправданости постојања школе.

За Војну гимназију реформа значи њено укључивање у систем средњошколског образовања Министарства просвете и спорта Републике Србије. С тим циљем формирана је подгрупа 2 у оквиру *Радног стола* број 3, који се бави реформом војног школства. Подгрупу чине представници Министарства просвете и спорта и Министарства одбране.

У раду са члановима подгрупе Војна гимназија тражи решења која би била корисна и за Војску и за Министарство просвете, користећи искуства других земаља преко војних изасланика (Француске, Норвешке, Чешке, Велике Британије), учествујући на више симпозијума и научних скупова из области образовања, а делегације Војске Србије биле су у посети образовним установа других држава, одакле су сублимирана искуства и достављена подгрупи.

Лајт-мотив чланова подгрупе јесте да се настави традиција Војне гимназије у измењеним условима, а да се дође до решења која би омогућила да Војна академија настави да добија квалитетан кадар.

■ ШКОЛА И ЗА УЧЕНИКЕ ИЗ ГРАЂАНСТВА

Полазне основе за реформу Војне гимназије биле су очување школе чија је традиција дуга виша од 35 година, али и то да сличне школе постоје у другим земљама. Сматрамо да би назив школе Војна гимназија био подједнако примамљив и за дечаке и девојчице, наро-

чито када се зна да ће на Војној академији започети школовање и студенти женског пола. Осим ученика Војне гимназије, који ће студије наставити на Војној академији, у тој школи могли би се школовати и ученици из грађанства. Гимназија би и даље остала специфична школа, по својој организацији и интернатском начину живота, а наставни програм би имао тежиште на техничко-језичком образовању.

Када говоримо о организацији школе, мисли се на војну, што подразумева да у њој ради одређен број војних лица и веће ангажовање професора у ваннаставном раду. При томе посебно наглашавамо значај ваннаставног васпитно-образовног рада због идеалних услова за реализацију активности из тог сегмента. Редовна настава за ученике Војне гимназије, којих би било око сто по години (према реалним потребама Војске), реализовала би се у једној смени, док би се настава физичке културе, факултативна, као и други облици наставе, секције, одвијала у другој смени, и то у Интернату.

Сматрамо да се ученици који своје школовање настављају на Војној академији не треба да се издвајају у посебна одељења, већ да она треба да буду мешовита. Посебни облици наставе ученика (обука у пливању и скијању, наставне посете) који су већ започели школовање реализовали би се по важећем Наставном плану и програму. Професорски кадар те школе прешао би у састав Министарства просвете и спорта, а војна лица би именовало Министарство одбране. Директора школе могло би именовати Министарство просвете, а на предлог Министарства одбране, да би се сачували специфичност школе и омогућило праћење војних предмета и посебних облика наставе.

Имовинско-правне односе регулисала би министарства преко стручних тимова.

■ НАДЛЕЖНОСТИ МИНИСТАРСТВА ПРОСВЕТЕ И СПОРТА

На основу активности подгрупа дошло се до тренутка када је разговор о реформи Војне гимназије требало подићи на виши ниво. Тако је формирана комисија мешовитог састава, са члановима Министарства просвете и спорта и Министарства одбране. Она је почела са радом 30. октобра ове године. Задатак комисије ја да се утврде услови за интегрисање Војне гимназије у систем средњег образовања Србије и изради елаборат у коме ће се предложити решење статуса Војне гимназије у оквиру Министарства просвете и спорта. Наведена интеграција би се спровела у школској 2007/2008. години.

Елаборат садржи предлоге до којих је дошла ова комисија и односи се на то да ће се од 1. септембра 2007. школска зграда Војне гимназије уступити Министарству просвете и спорта на даље

коришћење, под називом Војна гимназија. У новој школи школоваће се ученици за потребе Министарства одбране (њих око сто) и ученици из грађанства. За потребе Министарства одбране примаће се и девојчице које желе да даље школовање наставе на Војној академији (и оне улазе у број од сто ученика). Биће смештене у Интернату који ће остати у саставу Војне академије. Његов рад и функционисање усагласиће се са важећим прописима о ученичком стандарду и васпитању у другим домовима.

Војна гимназија ће и даље радити по програму гимназија општег смера. Факултативни предмети, секције и настава физичког васпитања, али и активности које утичу на подстицање мотивације за војни позив, реализоваће се у Интернату. Вишак капацитета Интерната даће се на коришћење Министарству просвете и спорта по важећим ценама смештаја ученика у другима домовима града Београда.

До краја марта 2007. године требало би израдити предлог нове формације Интерната и План васпитног рада. Наставнички кадар и техничка лица од 1. септембра 2007. прешла би на буџет Министарства просвете и спорта.

Ограничени многим проблемима које је донело време у којем живимо, забринуте за судбину школе и њен даљи рад, бићемо задовољни ако је наш труд био макар и скроман допринос просперитету Војне гимназије. Следећи трагове прошлости, не треба заборавити њен допринос развоју војног школства уопште.

Ново време и нове околности условљавају и нове одлуке. То је нужно. Понекад се нека одлука правда промењеним околностима и ако није у потпуности њима условљена. Војна гимназија, која уз незнатне промене, програмске и друге, ради до данас, радиће, надамо се, још дуго. ■

Пуковник Милан СТЕВИЋ
директор Војне гимназије